

Дослідження проблем відпуску кодеїновмісних лікарських засобів в Україні

Лебедин А.М., Назаркіна В.М.

Національний фармацевтичний університет

Кафедра організації та економіки фармації (м. Харків, Україна)

alla_leb7@ukr.net

Серед проблем світового суспільства чи не найгострішою є проблема наркоманії. В світі біля 250 млн. хворих на наркоманію (4% населення), щоденно помирає 330 чоловік.

Наркозалежність – загальна назва [хвороб](#), що виникає внаслідок систематичного, у наростаючій кількості вживання речовин, які включені до затвердженого на офіційному рівні списку наркотиків. Україна – один із лідерів за темпами розповсюдження наркоманії серед населення в Європі. На обліку у Міністерстві внутрішніх справ (МВС) України – біля 150 тис. наркозалежних. За даними міжнародних організацій: Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) і UNAIDS, в Україні споживають наркотичні лікарські засоби (ЛЗ) 1-1,5 млн. чол. (ін'єкційних наркоспоживачів – більше 425 тис., тяжкі наркотики споживають 550 тис. чол.) щороку кількість зростає на 8-10. Статистичні дані за останні десятиліття вказують на те, що сучасна наркоманія активно переходить в статус аптечної, витіснивши при цьому ін'єкційну наркоманію. Це означає, що наркотичні речовини купуються просто в аптечних закладах, як цілком легальні препарати [1].

За даними аналітичної компанії «SMD» (Support in Market Development) в 2015 році продаж кодеїновмісних ліків в українських аптеках перевищив 14 млн. упаковок. За результатами першого кварталу 2016 року, в грошовому еквіваленті, кодеїновмісні ліки знаходяться на першому місці за продажем у Харківській області і на другому - в Запорізькій (згідно з інформацією компанії «Proxima Research»). Група препаратів даного типу постійно зростає. Більшість із них продається в аптеках без рецепта. Кодеїн вважається одним із найбільш часто використовуваних опіатів, він входить до Примірного переліку ВООЗ основних лікарських засобів для базової системи охорони здоров'я. При постійному застосуванні кодеїн може викликати сильну фізичну залежність. Популярні знеболювальні серед аптечного асортименту в Україні, що мають великий попит серед наркоспоживачів: Пенталгін, Каффетин, Солпадеїн, Кодтерпін ІС, очні краплі для розширення зіниці (Тропікамід), Нурофен плюс та інші [1,4].

Споживачі наркотичних засобів використовують кодеїновмісні препарати для приготування наркотика «дезоморфін». В даний час встановити точну кількість зареєстрованих осіб, що вживають дезоморфін, неможливо, оскільки форми державної статистичної звітності не передбачають облік осіб, які споживають кодеїновмісні лікарські засоби без призначення лікаря з метою досягнення наркотичного сп'яніння.

У разі порушення порядку продажу лікарських засобів, які містять наркотичні засоби і психотропні речовини провізор несе кримінальну відповідальність.

Стаття 320 Кримінального кодексу України (КК України) передбачає порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. У ній йдеться, зокрема, про порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин.

За 2017 рік проаналізовано 107 обвинувальних вироків щодо притягнення до кримінальної відповідальності працівників аптек (завідувачі аптек, провізори, фармацевти,

стажери аптек) за статтею 320 КК України. Із 107 вироків 92 (86%) стосувалися порушень правил торгівлі нарковмісними препаратами, 15 (14%) — інших порушень правил їх обігу.

У 80,4% випадків предметом злочину виступали комбіновані препарати, які містять малу кількість наркотичних засобів та (або) психотропних речовин, у 19,6% — препарати, що містять прекурсори [3].

Тобто, аптечні заклади, які відповідно до ліцензії здійснюють реалізацію нарковмісних препаратів, так чи інакше перебувають у зоні ризику.

Переважає більшість порушень полягає у перевищенні гранично допустимої кількості наркотичного засобу та психотропної речовини в складі рецептурного комбінованого лікарського засобу на 1 рецепт. Наказом Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України від 19.07.2005 р. № 360, встановлено Правила виписування рецептів на лікарські засоби і виробу медичного призначення. Згідно з ними максимальна кількість кодеїну, який можна виписувати в одному рецепті ф-1, становить 0,2г, фенобарбіталу — 1г. Наприклад, 3 упаковки препарату Кодтерпін-ІС сумарно містять 0,24г кодеїну. І якщо аптечний працівників відпустить 3 упаковки, то він вже ризикує бути притягнутим до кримінальної відповідальності [5].

В серпні 2016 року Громадська спілка «АПАУ» розпочала безстрокову соціальну акцію, направлену на боротьбу з поширенням так званої «аптечної наркоманії». На даний момент в акції беруть участь понад 30 аптечних мереж по всій території України, що представляють більше 1500 аптек, які розмістили у себе наклейки з текстом «У цій аптеці не продають кодеїновмісні препарати без рецепту!».

Метою Громадської спілки «Аптечна професійна асоціація України (АПАУ)» є забезпечення ефективного представництва у відносинах з органами державної влади з метою дерегуляції фармацевтичної галузі, участь у розробці, обговоренні та підтримці проектів нормативних актів, що регулюють фармацевтичну діяльність, прийняття «Кодексу етичної діяльності аптечних закладів» та сприяння дотриманню норм етичної поведінки аптечними закладами при веденні бізнесу, надання юридичної підтримки учасникам спілки.

З метою боротьби з усіма аспектами зловживання кодеїновмісних лікарських засобів необхідно вжити посилені заходи, серед яких повинні бути першочергово зміни в законодавчій базі, в повній мірі дотримуючись принципів, закріплених у Статуті ООН і міжнародному праві [2].

Використані джерела

1. Габуда А. С. Сучасні підходи до боротьби з незаконним обігом наркотиків в ООН / А. С. Габуда, В. М. Вовк, А.П. Калініченко, А.В. Ляшук та ін. // Основні напрями та проблеми протидії наркоманії. - Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 122 с.

2. Громадська спілка «Аптечна професійна асоціація України (АПАУ) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://apau.org.ua/>

3. Козаченко О. В. Кримінально-правові проблеми боротьби з розповсюдженням наркоманії / О. В. Козаченко, Н. А. Мирошніченко // – Одеса : Юрид. л-ра, 2005. – 156 с.

4. Наказ МОЗ України № 490 «Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів» від 17.08.2007 р.

5. Наказ МОЗ України № 360 «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків» від 19.07.2005 р.